

Tööliste

Hää!

JUUNI 1932

Viies riigikogu.

Töolisvaenulik kallak.

E. Joonas.

Mai teisel poolel peetud riigikogu viienda koosseisu valimised ei ole toonud küll väga suuri üllatusi, kuid teatav muudatus meie rahvaesinduskogus on siiski tulnud toime, mida peavad ka ametiühinglased oma edaspidise tegevuse arendamises võtma arvesse.

Esimene, ja kõige tähtsam muudatus seisab selles, et killunenud, väikeste kodanliste parteide asemel leiame viiendas riigikogus kaks suurt, määravat poliitilist jõudu kodanlisel frontil ja need on — põllumeeste kogud, mis koosnevad asunikkuude ja põllumeeste kogude endistest rühmadest, ja rahvuslik keskerakond, mille tiiva alla pugunud endised tööerakonna, kristlaste, rahvaerakonna ja majandusmeeste rühmad.

Niisugusel jõudude konsolideerimisel võivad olla väga suureulatuslikud tagajärjed. Kui varem kodanluse kahe suure rühma asemel oli viis väikest ja üks suur rühm, siis arusaadavalt iga rühm juba oma olemasolu õigustamiseks püüdis kuidagi teistest vähemalt oma programmi vormilise külje poolest erineda. Teatava vastolu tekitas nende vahel ka rühma juhtide enesetunne, võimuhimu jne. See kõik loomulikult nõrgestas sisuliselt kodanlist rinnet ja enam kui ükskord meie rahvaesinduse lühikese ea kestes oleme võinud panna tähele ägedat võitlust just kodanliste parteide eneste vahel.

Tänu niisugusele olukorrale tõusis loomulikult pahema tiiva mõju ja isegi opositsioonis olles võisid töölisklassi esindajad sageli mängida üht osa kodanlisi koalitsioonis olevaid rühmi teise osa vastu ning nõnda saavutada võitegi.

Nüüd kodanluse jõudude koondamise järele näib see raskem olevat. Kuigi jäävad praegugi vastolud keskerakonna ja põllumeeste vahel, on neil kahel ometi kergem poliitiliselt „kokkulaulda“, kui endisel kuuel rühmal, mille tõttu ka loodav kahe erakonna koalitsioon saab kindlasti stabiilsem ja üksmeelsem olema. Selles mõttes muutub kahtlemata raskemaks nii töölisklassi esindajate tegevus rahvaesinduses kui ka ametiühingute töö ja mõjuavaldamine valitsuse peale väljastpoolt.

Aga kodanliste jõudude konsolideerimisel ei puudu ka omad jaatavad küljed. Olles killunenud, võisid nad kergesti viia segadusse väheteadlikku valijaskonda.

Kes päev päevalt ei jälginud rühmade tööd riigikogus üksikasjalikult, sellele jäi arusaamatuks nii mõnegi tagurlike seaduse või korralduse lähimineku ja mõne aasta pärast veeretasid kodanlised rühmad süü üksteise peale, ilma et valijate hulgal võimalust oleks jäänud jõuda õigele otsale süü suhtes. Nende tegevus lihtsalt unustati või aeti segamini ja satuti uuesti valimiseelse demagoogia-ussikese tõttu õnge otsa.

Nüüd on aga juba raskem segada jälgesid. Tahame näha, kuidas näit. rahvuslik keskerakond ühe rupsuga hakkab kaitsma üüri alan-

damist ja majaomanikkude sissetulekute suurenemist, kuidas ta tõstab palkasid ja kindlustab töösturitele suuri kasusid ning kapitali kogumise võimalusi, või kuidas ta annab odavaprotsendiga laene, aga pangahärradele kindlustab suure vaheltkasu protsendi. Aga ometi kõik need vastolulised nõudmised on liitunud huvierakondade eriprogrammide kaudu sattunud ka rahvusliku keskerakonna töökavasse. Kui tegelikus elus rahvusliku keskerakonna poliitika kaldub ainult jõukama kihi nõudmistele rahuldamisele, ja sinna ta tingimata läheb, — siis tulevikus pole enam võimalik selle eest süüdi kellegile veeretada ning ta õlgadelt langetav viimased vabameelsuse hilbud. See on aga hea, see aitab tervendada õhkkonda ja selgitada tulevikus vahekordi.

Peale selle on hea seegi, et uute koalitsioonide loomisel ei saa enam mõnemehealine rühmakene terroriseerida suuri parteisid oma nõndanimetatud „kaalukskele“ osaga. Seni oli sageli lihtsalt pöörane seisukord: et saada riigikogus enamust, pidid suuremad, kindlal maailmavaatelisel alusel seisvad parteid arvestama näiteks 4-mehelise kristlaste, või 9-mehelise töö- või rahvaerakonna rühmaga. Koalitsiooni loomisel nad andsid kergesti järele, aga valitsemise töös, nagu nägime Rei valitsuse või eelmise valitsuse ajal, hakkasid nad intrigeerima ja takistama valitsuse töökava teostamist. „Kaalukskele-poliitikal“ peaks nüüd lõpp olema. Poliitilise joone puhtuse nimel võib seda aina tervitada.

Teine muudatus viiendas riigikogus, mille töölisklassi suhtes ei puudu tähtsus, on see, et rahvaesinduse arvuline koosseis muutub töölisklassile ebasoodsamaks. Neljandas riigikogus oli pahemal tiival: Eesti Sotsialistlikul Tööliste Parteil — 25 kohta ja n. n. Töölisparteil — 6 kohta, kokku 31 kohta. Viiendas riigikogus jääb aga E. S. T. Parteile 22 ja nõndanimetatud „kehvikutele“ — 5 kohta, kokku 27 kohta. Nõnda kaotab pahem tiib 4 kohta. Paremas tiivas võtavad põllumeeste kogud juure neli kohta, s. o. saavad 42 esindajat. Keskerakond kaotab 2 kohta ja vene rahvuslased võtavad juure kolm kohta. Nii lõpptulemusena ikkagi 27 töölisesindajat seisavad 73 kodanlase vastu.

Millest tuli pahema tiiva jõudude nõrgenemine?

Esmajoones sellest, et praegustel valimistel esinesid vene sotsialistid oma erinimekirjaga ja ei viinud mitte läbi 2 esindajat, nagu nõuab valimise seadus. Nendele antud üle 5000 hääle läksid seega kaduma.

Teiseks ei jaksanud üks osa töötava rahva hulka kuuluvaid valijaid, eriti maavalijaid, õieti hinnata praeguse ränga majanduskriisi põhjuseid. Tundes olukorra halvenemist oma isiklikus elus, sattusid nad kergesti kodanliste parteide demagoogia ohvriks. Lubati ju sealt-poolt 100.000 nut talu, riigikassa arvel juure-

maksusid kanamunadele ja aiaviljale, igasugu soodustusi maksude alal jne. Poliitiliselt vähearenenud inimesed jäid kõike seda uskuma ja hääletasidki oma klassivaenlastele.

Üks osa töölisklassi liikmetest ei tulnud või ei saanud tulla üldse valimiskastide juure. Oli ju alanud põllutöö, paljud kolinud ühest valimisjaoskonnast, isegi ühest ringkonnast teise ning ei registreerinud end seal, mille tõttu kaotasid valimise õiguse. Paljuid pidas kinni lihtsalt töö, sest tänavused valimised olid väga ebasoodsal ajal. Kõik see põhjustas pahema tiiva nõrgenemise.

Muidugi arvuliselt ei ole suurt tähtsust sellel kaotusel. Ei 27 ega ka 31 anna veel võimalust pahemal tiival üksinda midagi läbiviia, liiati puudusid ju neljandas riigikoguski suurema osa ajast 2 töölispartei meest, kes põgenesid üle piiri. Halb on see kaotus vaid hingedelisel. Ta annab hoogu kodanlastele parteidele; ta kahtlemata vähendab töölisesindajate mõju kogu poliitikale ja soodustab reaktiivse joone arendamist. Seda peame avalikult

ja varjamatult tunnustama, et siit teha järeldusi.

Millised oleksid siis järeldused?

Esiteks — mitte meelt heita ja asjale käega lüüa, vaid kaotusest võtta hoogu edasitungimiseks. Võitlus töölisklassi õiguste ja hüvede eest ei lähe ainult võitude kaudu, vaid nii mõnigi kord tuleb paratamatult leppida kaotusega.

Teiseks — töölisklassi organisatsioonid peavad ähvardava tagasikiskumise voolu kahjutekstegemiseks matma omavahelise vaenukirve ja muutma tugevaks oma jõud.

Kolmandaks tuleb asuda laiaulatuslikule selgitustööle töötavate rahvahulkade keskel, et kodanlastel parteidel poleks võimalust edaspidi meelitada oma kilda neid, kes oma sotsiaalse kuuluvuse poolest peavad sammuma kaasa tööliste klassiorganisatsioonidega.

Kui organiseeritud tööliskond teeb möödunud valimiste tulemustest niisugused järeldused ning toimib ka nende kohaselt, siis ei tarvitse meil kurta kaotuse üle ega tunda hirmu oma tuleviku pärast.

Tee vabaks sotsialismile. Töölisklass otsustavatele löökidele.

Lui Metslang.

Kogu maailmas töörahvas sipleb kapitalismi raskuste all. Need töölised, kes on veel tööl, peavad värisema igal minutil kartusest, kas juba järgmisel hetkel ei heideta neid töötatöölise hulka. Töölolevad töölised tunnevad igal sammul kapitalismi halastamatut kurnamist, mis on muutunud järjest teravamaks. Töötasust on järele jäänud riismed ja sedagi võidakse veel kärpida. Järjest suurenev töötatöölise hulk nagu julgustab kapitaliste ja neid teenivat riigivõimu mööda minema maksuvatest töökaitsse seadustest. Töölisi kurnates kapitalism astub üle seadusest ja töölise õigustest riigivõimu heatahtliku naerutuse saatel. Häda nende riikide töölisele, kes oma tänapäeva kaitsmist võivad loota ainult riigivõimu poolt. Nende maade töölised, kellel puuduvad tugevad ametiühingud ja teised sotsialismi eest võitlevad klassiorganisatsioonid, võivad protesteerida valitseva ülekohtu vastu ainult anarhilise hädakisaga.

Need töölised, kes on paisatud välja tööprotsessist, kes on langenud ühes oma perekondadega majandusliku kaose suurimateks ohvriteks, nende tänapäevaks on tühi söögilaud ja homselt päevalt ei julge nad loota midagi paremat. Niihästi töölolevad töölised kui ka kümned miljonid töötud ühes oma perekondadega on langenud mitmepalgaliste vaimsete ja füüsiliste kannatuste osaliseks.

Nagu juba tähendatud, töölisklass ei või asetada lootusi kodanlaste teeniva riigivõimu peale. Riigivõim jätkab kapitalistide ja neid ümbritseva jõuka kihi kaitsmist ja soodustamist töörahva kulul. Esimese järgu tarbeainete kõrgete tollidega täidetakse järjest tühjenevat riigikassat. Kõrgete kaitsetollide abil

püütakse püsti hoida kapitalistide käsutuses olevat valmistusaparaati — tööstust, mis kõigest hoolimata veereb iga päevaga rohkem kuristikku poole. Kapitalistid ja nende kannupoisid on pugenud kõrgete kaitsetollide varju hooldusele, kuid nad ei väsi seletamast, et nad juhivad ühiskondlikku elu parema tuleviku poole, et nad teostavad tarka ja läbikaalutud majanduspoliitikat üldsuse huvides.

Riigivõim toidab järjest suurenevate krediitidega militarismi selleks, et sõjatööstuse omanikud oleksid kindlustatud püsiva profiidiga ja kõrgemad ohvitserid võiksid vastu võtta riigikassalt vürstlike palkasid. Aga relvastumine käib ka selleks, et rahvusvaheliste tapalgude — sõdade kaudu jagada ühe või teise rühmituse kapitalistidele söödamaid — kaubaturgusid, kapitali mahutamise soodsaid võimalusi jne. Kapitalism on selline majanduslik süsteem, kus rahvusvahelisi majanduslikke vahekorid on normeeritud senini toore jõuga — sõdadega. Eks aga kõnelda paraadidel, õpetata koolides ja jutlustata kirikutes, et laiade rahvahulkade vägivaldne kiskumine militarismi teenistusse sündivat üldsuse huvides, rahva parema tuleviku pandiks. Kapitalistid ja nende sulased on tõmmanud maskid ette mustade tegude teostamiseks.

Hoolimata sellest, et kapitalistide käsutuses on maailma rikkused, varade valmistus, leegionid teadlasi, spetse ja poliitiku, et kapitalistide käes on rohkem võimu kui endistel vägevatel keisritel ja kuningatel, on kapitalismi kandjad praegu sama abitud kui kuldseid kroone kandvad isevalitsejad varemadel aegadel ühiskondlikkude murrangute puhul.

Oma võimu säilitamiseks, s. o. kapitalistliku korra püstitamiseks, on kapitalistid ära kasutanud kõik võimalikud abinõud ja selle tulemuseks on olnud see, et elu on muutunud veelgi raskemaks ja töötavale rahvale on kaela langenud uusi raskusi. Isegi kapitalistide maailmavaadet omavad kodanlised majandusteadlased on pidanud tunnustama, et kapitalism ja selle kandjad on verest tühjaks jooksnud, et praegune majanduslik süsteem peab ümber kujunema.

Kuid kapitalismi juhid püüavad kramplikult kinni hoida vabisevatest võimupositsioonidest. Püüavad oma isiklikkudes huvides jätkata hävitavat laastamise tööd, Kokkukuivanud elujõudu püütakse värskendada riigivõimu abil tööraha armutu koorimise jätkamisega. Selleks kärbitakse palku, lammutatakse sotsiaalkindlustust ja töökaitsset, piiratakse laste ja töövõimetute riiklikku hooldust, tõstetakse esimese järgu tarbeainete tolle ja tehakse järjest kingitusi riigikassa arvel igasuguste juurdemaksude ja soodustuste näol jõukale kihile.

Samal ajal kui kapitalismi tugeve majanduspoliitika on likvideerinud tööraha eluvõimalusi, tulevad samad kapitalismi toed teiselt poolt tööraha ette poliitiliste prohvetitena ja töötavad rahvahulkadele lunastavaid imetegusi, kui töötav rahvas astub nende loosungite alla. Eks ole see kodanlus, kes vastutav tänapäeva eluraskuste tekkimise eest, pugenud mitmevärvaliste maskide alla ja tõstnud rahvahulkade silmi ette kõlavaid ja paljulubavaid loosungeid.

Nad tulevad ja tõstavad süüdistuse tänapäeva eluraskuste vastu ja selle majandusliku kaose vastu, mis on tööraha keskel teinud ääretut laastamise tööd. Nad kutsuvad enesega kaasa lai rahvahulki, et panna valitsema tugeva rusika valitsusi, mis üle klasside valitsedes likvideeriksid esile kerkinud eluraskused. Parempoolse diktatuuri abil lubatakse kriipsude tõmmata praegusele anarhilisele majanduslikule süsteemile. Lubatakse tööd, leiba ja eluvõimalusi igale inimesele. Kuid sealjuures ei öelda seda, et parempoolse diktatuuri juures jääb püsima kapitalistide toores võim, et püsima jääb see süsteem, mis võimaldab vähemikul julma vägivalda abil halastamatult nõõrida suurt rahva enamikku. Seda võime näha

Itaalias, Ungaris, Poolas, Jugoslaavias ja teistes parempoolse diktatuuriga riikides. Kuid nendes maades, kus kapitalistid igasuguste „rahvalikumiste“ abil püüavad diktatuure püstitada, hoiavad nad kilbiks ees rahvalikke nõudeid. Selline jumalik vööp on näole tõmmatud selleks, et töörahvast segadusse viia ja teda tegevusse tõmmata kapitalistide ja nende käsitute veriste soovide teostamiseks, et töörahas ise aitaks jalge all puruks tallata oma tänapäeva õigusi ja likvideerida tööraha parema tuleviku eest peetavat võitlust — põhjalikult ära hävitada töölisklassi organisatsioonid, mis peavad võitlust töötava rahva tänapäeva ja sotsialismi eest.

Töölisklassi ridudesse peab tungima teavus sellest, kus seisab väljapääs tänapäeva tapvatest kannatustest ja piinadest. Aga töölisklassi kõikidesse osadesse peab tekkima selge teadvus ka selle üle, mida tuleb teha väljapääsuks.

Töölisklass ei saa loota oma raske olukorra lahendamist maskide alla pugenud kapitalistide ja nende mitmepalgaliste käsitute poolt, olgu nende lubadused kuihates kõlavad ja paljutootavad. Töölisklass võib loota väljapääsu ainult põhjaliku ühiskondliku pöörde kaudu, kui anarhilise kapitalistliku majandusliku süsteemi asemele püstitatakse plaanikindel sotsialistlik majanduslik kord. Sotsialistliku elukorralduse juurde asumine ei toestu iseeneest, vaid töölisklassi organiseeritud jõud — vabaametühingud ja sotsialistlikud parteid peavad selleks pealetungile asuma. Kuid teisest küljest iga tööline, iga proletariseeruv väikekodanlane peab omalt poolt toetama organiseeritud tööliskonna võitlust võimu eest seega, et ta astub oma kutseala vabaametühingu või sotsialistliku partei liikmeks. Töölisklass peab koondama kõik jõud oma klassiorganisatsioonidesse ja astuma kodanlusega otsustavasse võitlusse võimu vallutamiseks.

Töölisklass on võinud veenduda selleks, et kapitalismi kandjate majanduslikule tarkusele kell on löönud 24. Vale, pettus ja ka julma vägivalda abil püüab veel kapitalistide võim. Nende võimule peab lõdama kell 24 tööraha organisatsioonilise jõu otsustavate löökidega. Töölisklass peab murdma tee kapitalistide söödamaal uuele elukorraldusele — sotsialismile!

Tallinna trükitoõliste ühingu 15-aastane juubel.

On olnud võite ja kaotusi. — Ühing sammub julgesti edasi.

Joh. Kraan.

27. mail s. a. möödus 15 aastat päevast, mil Tallinnas Trükitoõliste Ühing alustas oma tegevust.

Tõuke Tallinna trükitoõliskonna organiseerimiseks andis juba 1905. a. vabadusliikumine. Juba 20. novembril 1905. aastal peeti Riia trükitoõliste õhutusel Tallinnas, Läti seltsi saalis Tallinna trükitoõliste koosolek, kus arutati Balti trükitoõliste ühingu (Bal-

tischer Buchdruckerverband) põhikirja ja otsustati asutada kohapeale Balti trükitoõliste ühingu osakond, ning valiti ajutine juhatus. Seda aega ei saa aga pidada Tallinna trükitoõliste ühingu, kui naisuguse asutamise ajaks, kuna tolalajal tegemist oli Riia keskkondise osakonnaga. Tolleaegsete võimude poolt tehtud takistuste tõttu venis kohapealse osakonna ametlik avamine 26. maini 1906. a.

Osakonna asutamisel koondus 91 Tallinna trükitöölisi, missugune arv aga järjekindlalt kasvas, nii et 1906. a. detsembri lõpuks oli osakonnal juba 140 liiget.

Loodud organisatsioon asus jalamaid oma ülesannete teostamisele. Keskkohas, Riias ja ka kohtadel töötati välja töö- ja palgatingimuste parandamise nõudmised, esitati need ettevõtjatele ja viidi ka osalt läbi. Läks korda piirata õpilaste arvu trükikodades ja saavutada parandusi tervishoiutingimuste alal. Nõudmiste läbiviimine teostus Tallinnas enam-vähem rahulikult, kuid Riias kui keskkohas tekkisid raskused ja asi arenes streigini. Streik, oli tollaegsete mõistete järele kuri-tegu ja ta ei jätnud oma mõju avaldamata ka Tallinnale. Juba 15. augustil 1907. a. suleti võimude poolt Balti trükitööliste Ühingu koos kõigi osakondadega, milliste hulka ka Tallinna osakond kuulus.

Kuid sulgemise järele asutati jällegi uued ühingud, nagu „Riia trükitööstuses töötajate selts“, „Graafika kunstide tööliste ametiselts“ ja lõpuks 5. augustil 1913. a. registreeriti viimane üleballimaaline trükitööliste ühing, nimega „Trükitööstuse Tööliste Ametiselts“.

Tallinna trükitööliste auks peab ütleva, et võimude vahesegamine neid sugugi ei heidutanud. Kui üks ühing oma osakondadega suleti, maksid liikmed kõige suurema rahuga oma liikmemaksu edasi ega mõelnudki ühingu tegevust katkestada, kuigi asja avalikuks tulekul asjaosalisi tabanud oleks ränk karistus.

Viimane Balti selts „Trükitööstuses Töötajate Ametiselts“, missugune, nagu öeldud, asutati 5. augustil 1913. a., oli ainuke neist tolleaegsetest trükitööliste organisatsioonilistest korraldustest, mida võimude poolt ei suletud. Tekkinud ilmasõja tagajärjel lahkusid Riist rida aktiivsemaid ühingu tegelasi kas mobiliseerituna sõjaväkke ehk olude sunnil Sisevenemaale, nii et ühing tegevust lõpetamata tegelikult välja suri — müüdiugi koos Tallinna osakonnaga. Järgnes Tallinna trükitööliste organiseerimata olemine kuni 1917. a. revolutsioonini. Revolutsioonivaimustus ergutab vahepeal hoopis loiuks jäänud Tallinna trükitööliste mõtlema oma kutseorganisatsiooni tarvidusele. Kaasa selleks mõjus ka suuresti asjaolu, et revolutsiooni ajal mitmed aktiivsed trükitöölistes sõjaväeteenistusest vabanedes asjust innuga kinni haarasid.

19. märtsil 1917. a. kutsutigi kokku Tallinna trükitööliste ja raamatuköitjate ühine koosolek, kus otsustati asutada iseseisev Tallinna trükitööliste organisatsioon ja valiti organisatsiooni põhikirja väljatöötamiseks eriline 9-liikmeline komisjon.

Samal koosolekul võeti vastu ettevõtjatele esitamiseks nõudmised töö- ja palgatingimuste parandamiseks. Ühtlasi tõsteti esmakordselt üles nõue, et töölisti võetaks tööle ainult ametiühingu kaudu ja lahtilaskmine tööpuuduse korral sünniks liisu läbi. Kõik esitatud nõudmised viidi hiljem selleks asutatud palgakomisjoni poolt täielikult läbi.

7. mail samal aastal peeti järjekorraline üldkoosolek, kus võeti vastu komisjoni poolt väljatöötatud põhikirja ja valiti ühingu esimene ajutine juhatus, koosseisus: Köppo, Koit,

Stamm, Schmidt, Kraiss, Petrov ja Stau. 12. mail peetud juhatusse koosolekul otsustati liikmemaksu hakata lugema 14. (27.) maist, missugune päev sellepärast ka ühingu asutamise päevaks on arvatud.

Asutamise ajal oli ametiühingul liikmeid 228, kuna aasta lõpuks kogus neid 437, missugune juurdekasv peaaegselt Vene sõjaväest vabanenud trükitööliste arvele tuleb panna.

Asutamise ajast kuni tänapäevani on ühing ühtsodu tegutsenud ja selle aja jooksul mõndagi elanud läbi. Revolutsiooni järele ja Eesti iseseisvuse esimestel aastatel elati tõusu aega. Saavutati rida võite, millistest eriti nimetada võib kollektiivlepingute läbisurumist. Ka vabariigi algastatel olnud sekvestri aeg andis ühingu tegevuse arenemisele tugevat hoogu.

Huvitav on asjaolu, et Tallinna trükitööliste ühingu pole kistud puhtpoliitilisse tegevusse, vaid kogu oma tegevuse aja jooksul on ta püsinud vabaametiühingulisel põhimõttel. Selle tõttu on ta jäänud ka puutumata 1924. a. siseministri poolt läbiviidud massilise ametiühingute sulgemisest. Sealjuures on varemalt olnud ja on praegugi ühingu liikmete hulgas terve rida aktiivseid liikmeid, kes kuuluvad mitmesugustesse poliitilistesse rühmitustesse.

Kuni 1928. aastani elas ühing tõusu tähe all. Viidi läbi mitmedki palgavõitlused ja suudeti organiseerida ühingusse 1928. a. sügiselks ligemale 500 liiget.

Juba sel ajal teatud määral esilekerkinud majandusline surutis mõjus kaasa selleks, et ühingu liikmete hulgas ikka enam ja enam kõne alla tuli palgaolude parandamise tarvidus. Ühingu katsed rahulisel teel viia läbi palgaolude parandamist ei õnnestunud ja märtsi kuus 1928. a. asuti oma nõudmistele läbisurumisele streigi teel. Peanõudmiseks oli palga kõrgendamine 30% võrra. Olles ühenduses Rahvusvahelise Trükitööliste Sekretariaadiga tunti enesel tugevat seljatagust, kusjuures erilist hoogu andis asjaolu, et streik väljakuulutati üle maa. Streigiga ühinesid peaaegu kõik trükitöölistes, arvatud välja üksikud „ehukutselised streigimurdjad“.

Omades vastava kapitali, samuti kasutades Rahvusvahelise Trükitööliste Sekretariaadi kaudu teiste maade ametiühingute toetust, suutis Eesti Trükitööliste Liit ametiühingute kaudu anda streikijatele päris korralikku streigitootust.

Kuid ka ettevõtjad tegid kõike, et suruda maha streiki. Kasutades õppimata tööjõude, eriti ladumismasinatöö juures „tipp-mamsleid“, suudeti töösse jäänud meistrite ja alammeisterite instruerimisel anda välja ajalehti ja valmistada kõige vajalikumaid trükitöid.

Sealjuures asuti nõrgemate streikijate toesseemeelitamisele jootmisega kõrtsides. Leides sel teel üksikuid äraandjaid, suudeti nende abiga streigi aega venitada pikale. Mitmedki liikmed kaotasid usu võidusse ja seltsisid eelmistega. Peale 4½-kuulist streikimist oldi lõpuks sunnitud nii heade lootustega alatud streiki kaotusega lõpetama. Kuigi mõnes üksikus töökojas palgatingimuste parandamist

saavutati — üldiselt peab tunnistama, oli streik täielikult kaotatud.

Peale rünga rahalise kaotuse sai ühingu streigi tõttu raske hoobi ka organisatsiooniliselt. Streigi aeg töösse võetud streigimurdjaid esialgu ei vallandatud, mille tagajärjel terve hulk streikijaid töökohata jäi. Ühingu andis küll kodukorras ettenähtud määral töötaoleku abiraha, kuid sellest oli vähe, et elada ära. Hiljem, kui tööandjad hakkasid kordkorralt streigimurdjaid vallandama, pääsesid peamiselt kõik streikijad jällegi töösse, kuid juba märksa halvemate palgatingimustega. Lisaks sellele terve rida ettevõtjaid tegid juba töösse võtmisel tingimiseks, et palgatav ametühingu liige olla ei tohi.

Kõige selle tagajärjel oli Tallinna Triikitöölise ühingul 1929. a. lõpuks järelejäänud vaevalt 100 liiget. Kuid teadlikumad triiki-

töölise hulgest ei heitnud meelt, vaatamata kõigile raskusile. Pettusid ettevõtjad lootuses, et ühingu sureb välja. Vastupidi — jällegi asuti, ehkki visale, kuid püsivale organisatsiooni korraldamise tööle. Ühingu liikmete arvu tänapäeval võib lugeda 200 inimese ümber, mis on ju tuntav paranemine, kiuste ettevõtjate vagale soovile. Kuigi Tallinna Triikitöölise Ühingu oma 15. aastapäeva pidas niikasti majandusliselt kui ka organisatsiooniliselt raske ajal, süiski ei heiduta see meid, organiseeritud kindlasti uskumast, et mõnale järgneb tõus ja Tallinna triikitööliskond juba lähematel aastatel veel tugevam saab olema, kui oli enne suurstreiki 1928. aastal ja suudab vääriiselt astuda välja Tallinna triikitööliskonna huvide eest.

Selleks jõudu ja edu Tallinna Triikitöölise Ühingu tema 15. aastapäeva puhul.

Üksikasju palgaraamatu kohta.

J. Klesment.

„Töölise Hääle“ märtsi numbris avaldasime artikli „Palgaraamatu juriidilisest iseloomust“. Olgu siin toodud mõningad täiendused nimetatud artiklile, käsitades üksikuid konkreetküsimusi, millised algatatud töölisevanemate nõupidamisel 2. juunil.

1. Kas kuulub töölisevanemate eritasu palgaraamatusse kandmisele?

Küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

Tööstusliikude käitiste tööliskonna asutiste seaduse § 38 järgi saab iga töölise nõukogu liige ja töölisevanem tööandjalt iga nädala eest eritasu, mis arvutatakse välja, aluseks võttes nõukogu liikme või vanema keskmist tunni teenistust. Eritasu makstakse välja sisekorra määrustes või palgalepingus määratud palgamaksmise päeval.

Sellega moodustab töölisevanema eritasu endast töölise teenistuse tasu osa, mida makstab tööandja töölisele tunnitasu alusel, seadusega kindlaks määratud ülesannete täitmise eest.

Tööstusliku Tööseaduse § 98 p. 6 alusel tuleb palgaraamatus tähendada „teenistustasu sissekanded“. Vene vabriku ja mäetööst. peamet on õieti seletanud, et palgaraamatusse tulevad kanda kõik maksmisele kuuluvad tasud. Loomulikult ei saa sissekannete juures teha erandit ka nende tasude suhtes, mis tööandja peab maksuma avalikõiguslikul alusel, käesoleval juhul vanemate tasu suhtes.

Kuna vanema tasu tuleb välja maksta seadusega kindlaks määratud tähtajal, tuleb jõuda otsusele, et selle tasu tähtajal mitte tasumine toob endaga kaasa TTS § 55¹ tähendatud järeldused, s. o. ka selle tasu pealt tuleb tasuda viivitusraha $\frac{1}{8}\%$ iga öö-päeva eest, mis maksmisega üle tähtaja viivitatud.

2. Kas on töölisevanemal järevalve õigus palgaraamatusse puutuvate eeskirjade rikkumise suhtes?

Tööstusliikude käitiste tööliskonna asutiste seaduse § 7 p. 5 alusel on vanemate ülesanne „käitise töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste ja määruste täitmise järevalve ning tarkorral tööandja või tööinspektori tähelepanu juhtimine sel alal ettetulnud puudustele või väärnähetele.“ Järelikult kuulub vanemate ülesannetesse ka järevalve nende väärnähetele üle, mis seoses palgaraamatusse puutuvate eeskirjadega.

3. Kas tulevad anda palgaraamatud ka riiklikkudes käitistes?

Sellele küsimusele tuleb anda jaatav vastus, kuna tööõiguse teooria seisukohalt ei saa teha vahet tööõiguse normide käsitamisel käitiste vahel sellest seisukohast, kes on käitise omanik. Seaduste alla kuuluvad kõik käitised, olgu omanik eraisik, riik või mõni muu avalikõiguslik asutus. Meil on see seisukoht väljendatud ka seadusandliku delegatsiooni poolt vastuvõetud „määruses töö- ja hoolekandeministeeriumi õiguste laiendamise kohta (RT 53 — 1919), kus otseselt öeldud, et kõik riigi ettevõtted kuuluvad järevalve alla ühisel alusel eraettevõtetega ning vastutus on samasugune.

4. Kas tulevad anda palgaraamatud raudtee pealaos?

Raudteevalituse direktor on teatanud raudtee pealao töölisevanemale, et pealao töölisele ei anta palgaraamatuid, kuna pealadu ei moodustavat käitist. See seisukoht on vildak ning töölisevanemal tuleks pöörata vanema töö-

inspektori poole nõudmisega raudteevalitsuse vastutusele võtmiseks TTS § 212 p. 1 põhjal.

Nagu „Töliste Hääle“ märtsi numbril artiklis p. 2 all tähendatud, kuuluvad töökaitse seaduste alla kõik rahvusvahelises konventsioonis tähendatud käitised. Selle järgi maksavad töökaitse seadused ka käitiste suhtes, mille ülesanne raudteede „uuesti ülesehitamine, korrahoidmine, parandamine, ümberehitamine“. Ei ole kahilust, et raudteede pealadu neiks ülesandeiks loodud. Sellega moodustab raudtee pealadu tööstusliku käitise töökaitse seaduste mõttes ja tööliliste tulevad anda ka palgaraamatud.

5. Kas on palgaraamatu andmine sunduslik sadamatöölilistele?

On sunduslik, sest töökaitse seaduste alla kuuluvad ka „käitised inimeste ja asjade veoks maanteedel, tänavatel, raudteedel, mere- ja siseveeteedel, kui ka kaupade töstmiseks dokkides, sadamasildadel ja ladudes.“

Sadamatööliliste suhtes tuleb aga ka endastmõistetavalt silmaspidada, et palgaraamat tuleb anda töölilistele, kes ühe ettevõtja juures pidevalt töötab ja sealjuures kas ühtejargi või lühemate vaheaegadega vähemalt seitse päeva töötanud. Töölised, kes kuuluvad ilmselt juhuslikkude tööliliste liiki, ei oma õigust palgaraamatu nõudmiseks. Näiteks töölised, kes töötavad üks päev ühe, teine päev teise ettevõtja juures.

6. Palgaraamatu andmisest alaettevõtjatele väljaantud töödel.

Vene vabriku ja mäetööstuse peamet on seletanud, et palgaraamatud tulevad anda ka töölilistele, kes töötavad artellina, kusjuures

raamat tuleb anda igale artelli kuuluvale töölilisele. Samuti tulevad anda palgaraamatud alaettevõtjatele väljaantud töödel töötavatele töölilistele. Palgaraamatud annab neile töölilistele välja ettevõtja, mitte n.n. alaettevõtja või „podrjatsik“. See seletus on täiesti kooskõlas seadusega, kuna ettevõtja vastutab töökaitse seaduste eeskirjade korraldiku täitmise eest nii tööliliste ees kui ka järelevalve organite ees.

7. Palgaraamat tuleb anda ka õpilastele.

Seadus ei tee mingit vahet tööliliste liikide suhtes, sellepärast tuleb anda palgaraamat ka õpilastele, kui nad ei käi „Meistrite, õppinud tööliliste ja töösõpilaste seaduses“ ettenähtud erieeskirjade alla.

Täiesti seadusevastaseks tuleb lugeda läinud aasta riigi sadamatehastes ettetulnud olukorda, kus tööle võetud õpilastelt võetud alkiri, et ettevõtte nende eest ei vastuta ei õnnetusjuhtude ega haiguste puhul, samuti muude töökaitse normide suhtes. Niisugused allkirjad ei oma mingit seaduslikku jõudu, kuna töökaitse seadused kuuluvad avalikõiguslike eeskirjade hulka ja neid ei saa muuta poolte kokkuleppel.

Kuna töökaitse seadustes ei leidu kusagil erandit käitise teenijate (s. o. kontoriametnikkude j. t.) kohta, käivad ka nemad töökaitse seaduste alla ja neile tuleb muu hulgas anda ka palgaraamat.

*

Ülaltoodud näpunäited olgu juhiseks töölilistele, ametiühingu tegelastele ja töölisvanemale, kes nõudku seaduste täitmist. Ei ole ju ühestki seadusest kasu, kui asjasthvitatud ise ei nõua nende täitmist.

Töönoorpõlv oma organisatsioonidesse!

Hulk töölislapsi lõpetas käesoleval aastal algkooli. Eluraskuste tõttu on töölistel oma lastele hariduse andmine seotud igasuguste raskustega. Töölislapse kooliskäimine ei ole midagi muud kui osa sellest okkalisest teekonnast, mida iga proletaarlane peab läbi käima kapitalistlikus ühiskonnas.

Rõhuv enamik algkoolilõpetanud töölislasketest peab vanemate kehvuse tõttu loobuma edasiõppimisest kesk- või kutsekoolis. Nad peavad tööle siirduma, et ise omale leiba teenida. Kust leiavad aga noored inimesed töövõimalusi? Töökodade, vabrikute ja muude asutiste värvavad on suletud noortele töötajalistele inimestele nagu need on suletud ja kitsaks jäänud vanematelegi töölilistele. Ja kuigi mõni noor inimene pääseb töö juurde, siis langeb ta sama halastamatu kurnamise osaliseks, nagu vanemadki töölised.

Need kellel õnnestub astuda keskkooli, ei või rõõmu tunda oma elusaatus üle. Vanemate kehvus võib sundida neid iga silmapilk välja astuma koolist. Ja mida pakub elu neilegi töölislastele, kes lõpetavad kesk- või kutsekooli. Enamik neist langeb töötaolu küüsi.

Ei ole töölislastele teist teed kui kaasa teha ühes oma isade ja emadega võitlust töölisklassi parema tuleviku eest. Seepärast kandku kõik töölisklassi kuuluvad isad ja emad hoolt selle eest, et nende lastest saaksid töölisklassi parema tuleviku eest võitlejad. Kõik algkooli lõpetanud töölislapsed tuleb juhtida nende oma organisatsioonidesse. Meil on tegutsemas mitmeid töölisnoorpõlve tänapäeva ja tuleviku eest võitlevaid töölisnoorte eneste organisatsioone. Pikemat aega juba tegutseb võitlustahtelise töönoorpõlve organisatsioon, Eesti Nograatsialistlik Liit. Aktiivsemad töölisnoored ise on asutanud selle organisatsiooni ja juhivad seda oma paremate soovide alusel. Peale selle Tallinnas tegutseb Lastesõprade Ühingu juures lastegruppe. Iga tööline, kes tahab hoolt kanda oma laste parema tuleviku eest, tutvugu nende organisatsioonide tegevusega. Nende organisatsioonide ukсед on lahti igale töölislapsele. Töölisorganisatsioonide usaldusmehed töökohtadel, kandke hoolt selle eest, et iga noortööline liituks oma klassiorganisatsiooniga.

Pankade kontroll.

„Usalduse kadumine on meid heitnud lõputu kriisisohu ja vaid usalduse uuesti jaluleseadmine võib meid kriisist välja upitada!“ Nõnda kostub hüüd igast maast. Paluva häälega pöörduvad ministrid ja teised rahailma suurused üldsuse poole, eriti aga nende ettevaatlikkude poole, kes oma tagavarasumme eelstavat hoida sukasääres ja mitte pankades ja hoiukassades. Isegi president Hoover, kes pidi saama uue usaldusele ja prosperiteedile rajatud kriisita majanduse isaks, oli hiljuti sunnitud raadio kaudu pöörduma kaaskodanikkude poole tõsise palvega, lõpuks ometi enam usaldada oma koduriiki.

Kahjuks järgnevad aga sellistele südant ergutavatele sõnadele avalisest samal päeval või samal nädalal uued teated ettevõtete kokkuvarisemisest, milliseid senini peeti rahvusliku ja rahvusvahelise kapitalismi tugevamateks kantsideks. Ehkki nüisuguste ettevõtete, nagu näiteks Rootsi tikustrust, on seotud paljude maade saatuse, on sageli kõigepealt seegi selgusetu, kui suured ja laiaharulised on nende vastastikused kohustused. Ühe inimese surm võib pool maailma heita hädahäädikumaiste teadmatusse sellepärast, et jäeti pool maailma ühe inimese mängleva võimuiha objektiks.

Ime siis, kui inimeste usaldus väheneb nädalast nädalasse. Kriis aga areneb ja süveneb omasoodu. Peab ikka uuesti meele tulema, et pole tähtis usaldust manguda, vaid usaldust tuleb luua ja luua esijoones neis organisatsioonides, kes seisavad kogu tööstuse ja rahailma keskpunkti ja kes arvatavasti oleksid suutnud ära hoida viimaste aastate katastroofe, kui nad minevikus vähekesegi oleksid silmas pidanud üldsuse huvisid! Need on pangad! Kui suur on pankade vastutus, näitab just viimastel päevadel selgunud Kreugeri bilansivõltsimised, mil puhul üks tuntud kapitalistlikke lehti on sunnitud küsima: „Kas on Rootsi riigipanga juhatus liiaks kaua tegevusetult püüdnud vaadand Rootsi — trusti krediidi — operatsioone, või jälle olid pankurid, kes tundsid Kreugeri-kontserni tõsist seisukorda, liiga arad, et õigel ajal informeerida riigipanka?“

„Pankade kontroll“ oli tööliiskonna esimene vastus, kui kahe aasta eest algasid maailmakrahi laastavad löögid. „Pankade kontroll“ on ka praegu veel vastutustundega inimeste hüüd.

Ehkki mitmed valitsused, araks muutunud publiku tähelepanu kõrvale juhtimiseks, olid esialgu selle nõudmisega päri, süiski pole pankade kontroll veel kusagil tõsiselt ellu viidud.

Usalduse kõvendamiseks sellel kõige mõjuvaval ja teostatavamal teel pole praktiliselt midagi ära tehtud; usalduse kriis aga areneb omasoodu ja nõuab järjest uusi ohvreid.

Alles viimaste nädalate kestel, ühenduses uute raskete vapustuste ja eriti arvestades järjest kasvavat rahvuslikku ja rahvusvahelist ebakindlust rahandusalal, on pankade kontrolli nõudmisele hakatud pöörama enam tähelepanu.

Inglismaal, kus töölistikumine juba ammust ajast nõudis, et „panga- ja krediidisüsteem muudetagu rahvuslikuks omanduseks ja seatagu rahvusliku kontrolli alla“, on nüüd ka vanameelseste partei liikmed hakanud raskelt ründama Inglise panka ja ta poliitikat. Nii ütles tuntud vanameelne Wardlaw-Milne alamkojas muuhulgas nõnda: „Inimesel, kes seisab väljaspool Inglise panga maagilist mõjuvõimkonda, on täiesti võimatu täpselt teada, mis seal õieti sünnib. Kui Inglise pangal on tõesti nii suur mõju, siis on täiesti õigustatud nõudmine, et ta rakendaks end majanduse huvides tööle. Kuid kahtlen väga, et ta seda minevikus tegi.“

Teine vanameelne arvas: „Kindlasti ei vaidle keegi selle vastu, et 1921. a. alates on rahanduspoliitikat juhitud katastrofaalselt.“ Georg Lambert, tuntud sotsialismi vastane, jõudis isegi säärase otsuseni: „Ma vihkan Inglise panga rüüstamise mõtet, aga senikaua, kui inglise varuamet ei teosta mingil viisil otstarbekohast kontrolli Inglise panga üle, ei kao päevakorrast ka avaliku kontrolli nõudmine Inglise panga üle.“

Hollandis, kus mõnda aega pankade kontrolli alal töötab kuninglik komissar, kes peab sidet pidama valitsuse ja riigi kesppanga vahel (kellel see töö on aga raskendatud alaliste väljamaal vüvimiste tõttu), olid senatis hiljuti 1932. a. esialgse elarve vaieldused, kus oma arvamist avaldasid nii pankade kontrolli pooldajad kui ka vastased. Kuigi Hollandi valitsus ei teinud neist läbirääkimistest vastavaid järeldusi teravama kontrolli elluvüümiseks, vaid vastuoksaks, püüdis küsimusest mööda hülida, on süiski väga huvitav tuua mõned seisukohad, mis neil läbirääkimistel avaldati. Üks ettepanek oli näiteks nüisugune: „Kas ei oleks valitsuse ülesanne asjatundjatel lasta suurtes joontes välja töötada pankade- ja rahanduse rahvusvahelise organisatsiooni kava, mis siis avaldataks ja saadetaks rahvasteliidule ja teiste maade valitsustele tutvumiseks ja mille alusel võiksid algada mõtete vahetused rahvusvahelise kokkuleppe loomiseks...“

...„Inglise naela langemine näitab, et kontrolli puudumine kogu rahalise seisu ja kohustuste üle, võib riigile tuua suuri katastroofe.“ Pankade kontrolli vastased mainisid rahvusvaheliste sammude astumist vaid seks, et sellega rahvusliku pankade kontrolli nõudmist saboteerida ja võimalikult pikemaks ajaks edasi lükata. Aga et nende seisukoht iseenesest on õige, siis toome nendegi väite ära. „Kui raha- ja pangaasjanduse alal tahetakse läbivüüa parandusi, siis võib see kasulikult sündida — nagu suurtes tööstusteski — vaid rahvusvahelises ulatuses!“

Kui nüüd mõelda neile raskusele, millega mitmesugused maad juba on heidelnud rahavüüringu poliitika alal ja arvatavasti edaspidigi saavad heitlema ja seda, et deviiside korraldus on sellepärast muutunud rahvusvahelist kaubandust ja läbikäimist raskesti takistavaks teguriks, et puudub rahvusline ja rahvusvaheline koostöö pankade vahel, mille tõttu kannatab suurte deviiside lükkajate asemel

lai publik — siis on küll vist selge vastava rahvusvahelise organisatsiooni loomise tähtsus!

Peale üldist rahavüüringusüsteemi puutuvate nõudmistest — on **Tshehhoslovakkia** sotsiaaldemokraatlik partei parlamendile esitanud eelnõus seadnud pankade kontrolli aluseks veel juhtivatel kohtadel seisvate isikute suurema karistuse ja vangistamise nõudmise, et sellega kõrvaldada väärsummade astumist, suurendada usaldust pankade ja pangajuhtide vastu ja püüda üksikute isikute võimupiire. Ettepanek lähtub seisukohast, et tantiemide alal ettetulevad väärnähted on moodsas majanduses ja eriti pangailmas vastutustundetu asjaajamise tähtsaimad põhjusi. Hüglasummade määramine pangadirektoritele nende teenistuslepingu lõppedes keelatakse ära, samuti liiga pikaajaliste lepingute sõlmimine ja suurte pensionide määramine. Edaspidi peab ka pangadirektori suhtes maksma vaid kolme kuuline etteütlemissaeg. Vahekohtul on õigus nende tasu vähendada, kui aktsiate väärtus on langenud 20%. Direktorid peavad nurjunud spekulatsioonide puhul isiklikult vastutama panga ees ja tasuma saadud kahjud. Nad võivad kuuluda „vaid“ 10-sse juhatusnõukogusse ja tantiemid, mis nad ettevõtetest saavad ja mis kuuluvad panga kontrollimisele, peavad minema panga kasuks. Peale selle on ettenähtud, et neil juhtudel, kui riik peab pankadele abiks astuma, neid saneerides (mis Tshehhoslovakkias korduvalt toimunud), tuleb riigile anda ka suurem kindlustus. Juhul, kui pank riigi abil on jälle jalule upitatud, peavad ka juhatuse- ja nõukoguliikmed rahaliselt toetama. Keeldumise korral, nad peavad tantiemid tagasi maksma, alates sest silmapilgust, kus pank sattus raskustesse.

Pank, kes riigilt toetust sai, ei tohi maksta dividende ega tantieme seni, kuni kõik kuulud on kaetud ja kogutud uus tagavara $\frac{1}{10}$ osa põhikapitali suurusest. Edaspidistest kasudest peavad nad tagasi maksma riigilt saadud toetuse. Valitsuseliikmed tohivad alles aasta pärast valitsusest lahkumist võtta vastu juhatuseliikme koha.

Kui tähtis on ametiühingutel veel praegugi ikka jälle meele tuletada neid nõudmisi, millega arvestamine ükski juba oleks toonud täiesti

uue suuna omas kuulsuses eriti vapustatud pangaasjandusse, näitab mõnda aega tagasi **Saksamaal** valitsuse poolt nii tähtsalt kuulutatud pangakontrolli seisukord, mis valitsuse poolt pankade saneerimiseks määratud summadega seisab praegu teravamas vastolus. Sellepärast on Saksamaa ametnikele keskkliit täie õigusega sunnitud ses küsimuses uuesti sõna võtma. Koostades vabaametiühingulist majandusprogrammi, on käsitatud ka pankade kontrolli küsimust ja krediitiasjanduses plaanmajandusliku organisatsiooni loomise tarvilikkust. Toome siinkohal mõned tähtsamad pangaasjandust puutuvad otsused: Pankade ja kindlustusasjanduse rügistamise otstarbel tuleks suurendada riigi võimu pankades kapitaliga osavõtmise teel ja kontrolliga erakindlustuses. Käsikäes suurendatud kapitaliga osavõtmisega pankades tuleb riigivõimu kindlustada pankade juhatuses ja kontrollorganites. Kuni pankade rügistamise teostamiseni tuleks asutada pangaasjanduse keskasutis. See keskasutis peab välja töötama krediitiasutuste krediidi määramise ja kapitali mahutamise poliitika põhialused. Nende põhialuste elluviimist tuleb kontrollida, eriti sellega, et nõutakse suuremate krediitide meldimiskohustust. Et krediitipoliitikat juhitaks kooskõlas üldmajanduslikkude seisukohtadega ja rahavääringu poliitikaga, on tarvis kindlustada ühtlustatud koostööd riigipanga, kui pankade panga ja pankade keskasutise vahel. Rüigipanga juhatusunõukogusse peavad kuuluma kõigi tähtsamate majandusühingute esindajad.

Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu nõukogu koosolekul Bernis 16.—18. märtsini s. a. Leiparti referaadi puhul majandusliikmest probleemidest vastuvõetud otsustes on eriti allakriipsutatud praeguse silmapilgu kõige põlevamate nõudmistena järgmised punktid:

- 1) Plaanmajandust krediitiasjandusse emisjonipanganduse ühtlustamise teel;
- 2) Rahanduse korraldamise ühtlase rahvusvahelise rahavüüringu loomise teel;
- 3) Kõige kindlamat kontrolli pankade ja börside üle demokraatlikkude kontrollasutiste kaudu;
- 4) Kapitalistlikkude monopoli ülevõimu murdmist kõige teravama monopolikontrolli abil.

Silmus tõmbub kokku.

Töötute arvu tõus mais. — Töövõimalusi pole.

Naistööliste viletsus kirjeldamatu.

Tööpuudus on käesoleval talvel ja kevadel võtnud ennenägematu ulatuse. Kunagi pole töötute arv nii visalt püsinud talvisel kõrgusel, kui nüüd. Isegi hoopis vastupidist nähet võib panna tähele. Kuna eelmistel aastatel tööpuudus vähemalt töøbörside andmetel hakkas vähenema juba märtsis ja aprillis, siis käesoleval aastal pole seda märgata, vaid Tallinnas töötute arv tõusis kogu maikuu kestel iga päev järjekindlalt. Näit. 30. mail registreeriti Tallinna töøbörsis ükski 100

uut töötut, nii et mai lõpul oli Tallinnas 1007 meest ja 1238 naist, s. o. kokku 2245 inimest töötä, kes börsil registreeritud. Kui palju aga tõeliselt veel mai lõpul oli töötuid, selleks puudub igaasugune ülevaade, sest väga paljud ei lähe enam registreerima, vaid löövad meeleheitlikult käega, sest börs suudab muretseda tööd päevas umbes kümnekonnale inimesele, kuna tööotsijaid tuleb juure 50—60. Kuna k.a. oli 2245 töötut Tallinnas, siis mineval aastal oli samal ajal töötute arv — mehi 337 + 394

naist = 771, — järelikult k. a. umbes 3 korda rohkem. 31. mail langesid küll 400 töötut registrist välja, kuid see ei muuda sugugi tõelist pilti, sest see väljakukkumine on tingitud korratust registreerimisest ja käesoleva nädala lõpul on enamikus samad inimesed end registreerinud uuesti sisse.

Töötute arvu suurenemiseks andis loomulikult tõuke hädaabitööde lõppemine kõikjal. 1. juuniks lõppesid ka tööd Tallinna linnavalitsuse korraldusel ehitatava kollektori juures, kus töötas veel umbes 115 inimest, kuid nüüd jäävad veel ainult tehnilise paratamatuse tõttu tööle umbes 60 töötist 1½ kuuks linna ehitusosakonna andmetel ja nende arvu kavatakse vähendada. Töö tehakse linnavalitsuse summadega, sest krediitid hädaabitöödeks on kõikjal läbi. Talvel oli linnavalitsuse tööd keskmiselt 420 inimest + 215 ehitusosakonna alalist töötist. Tööstõrvi andmetel on paigutatud tööle talve jooksul 3174 meest ja 1008 naist. Praegu Tallinnas mingisuguseid avalikke töid peale eelnim. kollektori töö, mis kõigest 50—60 inimest tarvitab, pole ette näha.

Eeltoodud andmed näitavad, et töötute hulgas on naised rohkem kui mehi, kuid tööle on paigutatud mehi 3 korda rohkem kui naised, milline asjaolu muudab naiste seisukorra eriti raskeks, sest börsist soovitakse peamiselt meestöölist, sest nad tegevat produktiivsemalt tööd. See väide ei pea aga paika, sest senini praktika näitab, et terved naised vihvavad meestega seltsis teha sama rasket tööd. Sellane juhus tuli ette mõeldumud talvel filterveevärgi juures. Varemalt oli meeste arv töötute üldarvust $\frac{1}{4}$, nüüd ümberpöördukt. Sellest võib järeldada, et sotsiaalne viletsus aina suureneb, sest naine läheb siis börsi tööd otsima, kui mees ei jõua enam perekonda toita ja muud väljapääsu teed enam pole, sellepärast on tõesti põhjendamatu ja õiglusetu liikata naised töödelt tagasi, nagu tehti seda aerodroomi ehitamisel, kus naiste tööle saatmise juures olid alalised tülid, sest börsist nõuti ainult mehi.

Meie asutuste talitusviis hädaabitööde krediitidega on kõike muud kui õiglane ja tarbekohane. Talvel, kui häda töötute hulgas kõige suurem, siis ei asuta kasutama vabariigi valitsuse poolt määratud krediite, vaid püütakse viivitada viimase võimaluseni ja alles kevadel, kui ei saada krediite kasutamata jätta, siis asutakse tööde korraldamisele, kuna mõned asutused kõige teravamal tööpuuduse ajal mängivad paarikümne töölisega prooviks, kuigi krediitid võimaldaks rohkem töölisi tööle võtta.

Väljavaated lähemaks tulevikuks pole kuigi roosilised. Üle riigi oli 15. maiks registreeritud 5700 töötut. Samal päeval vallandati hädaabitöödelt krediitide otsalõppedes 3000 hädaabitööst, nii et töötute üldarv on am. andmetel 9000, kuid tegelikult muidugi rohkem.

Koolide lõppedes paisatakse ellu tuhandet noored, kes hakkavad otsima omale paika kapitalistliku ühiskonna hullumeelsuseni ülekohtuses kurnamissüsteemis. Osa neist läheb kindlasti suurendama töötute kaadrit tööstõrvidel, olles kõige raskemini töölepaigutatavaks elemendiks, sest nõrgajõulisile ja intelligent-

töölisele pole tööd. Otsitakse ju börsilt peamiselt füüsiliselt tugevaid kehalise töö tegijaid. Tallinna börsil oli registreeritud 2245 töötust 114 mees- ja 209 nais-kantselei tööjõudu mai lõpul, kellele ei leidunud tööd. Suurem osa on muidugi lihttöölisi — 442 meest ja 594 naist. Õmblejaid 284, kellede hulgas palju neid, keda ei saa kasutada raskeks, füüsiliseks tööks, kuid õmblustöödeks küll. Majatenejaid on registreeritud 86, metalliste 169 jne.

Iseloomulik on see, et krediitide määramisel ei võeta sugugi arvesse töötute koostist, nii mehi kui naised ja krediite määratakse naistööliste tööde korraldamiseks äärmiselt vähe, vaatamata sellele, et neid arvuliselt rohkem.

Harilikult pannakse suuri lootusi kevadel algavatele ehitustöödele, kuid mai lõpul oli Tallinnas registreeritud 1007 mehest 143 töötat ehitustööst, s. o. 3 korda rohkem kui läinud aastal samalt kutselalt. See fakt tõendab, et ka kevadine ehitushooaeg ei suuda töömahtu kuigi oluliselt suurendada. Peamiselt osutuvad „börsirahvale“ töödandjaks praegu maamehed, kes käivad omale kauplemas sulaseid, tüdrukuid ja mõni ka karjaseid. Üldine nähe on see, et börsi kaudu hangitud töölise palga püütakse suruda võimalikult alla. Meil on hakatud vaatama börsile kui orjaturule, kust võib võtta omale tööloomi mistahes hinnaga ja kui hakatakse tingima palga pärast, siis on esimene väide, et praegu on ju tööpuudus. Kuulsin isiklikult, kui keegi proua tahtes asuniku kohale tüdrukut, aga kaup ei sobinud, sest too proua pakkus kõigest süüa ja 15 kr. kuus, ütles: „oh, praegu on linnas ju tööpuudus. Kui teie veel kauplemas hakate — ei siis tööpuudust pole!“ See on meie kodanluse mõtlemisviis tüübiline näide ja kodanlik ajakirjandus mõirgab järjekindlalt, et ega meil asi nii hull polegi, leidub veel inimesi, kes julgevad küsida tasu oma töö eest.

Tallinna inimestest ei saa aga paljud minna maale väga mitmel põhjusel. Esiteks nõutakse maale peamiselt vallalisi, siis peavad olema perekondlikud, tervistlised ja oskustlised eeltingimused, rüüded, jalamõud jne. Kuid need, kel vähegi võimalik ja kaup sobinud, on juba tööstõrvidestki läinud maale, nii et ma ei suuda kuigi palju pakkuda enam töövõimalusi, sest salgi on töötuid küllalt ja peremehed jooksevad linna otsima aga odavamalt tööjõudu.

Käesoleval suvehooajal jääb kuuldavasti $\frac{1}{2}$ töid vähemaks, mis eelarve korras teede j.m. kapitalide summadest oleks tehtud. Mõnelt poolt on kuulda, et sillad lagunevad ja osa teid suletakse, kuid summe ei saada, sest rüügikassa on kuiv. Tallinna ehitusosakond peab ülal kuidagi ainult oma alalist 300-mehelist kaadrit, kuid suuremaulatuslikke töid pole näha ette ühtegi. Teedekapitali arvel tuleks Tallinnal anda 190.000 kr. eelarve järele, kuid juba on tulnud ettekirjutus hoida 20% neist summadest väljaandmata, mis teeks välja 40.000 kr., mille võrra jääks tegemata tänavsillutustöid.

Kõigest eeltoodust järgneb, et kapitalistliku ilmakorra poov silmus tõmbub kordkorralt koomale.

Natside must töö.

Võitlus vabaametiihingute vastu.

Saksa Hitleri partei nimetab ennast ametlikult Saksa Natsionaalsotsialistlikuks Töölise Parteiks. Kuid tegelikult on selle hulguste bande tegevus suunatud tööliste õiguste likvideerimiseks. Võitluse teravotsa on nad pööranud vabaametiihingute ja sotsialistlikkude organisatsioonide vastu. Selleks, et töölisi oma tööle kaasa tõmmata, on natside poolt asutatud töökohtadel tööliste organiseerimisele. Vastukaaluks vabaametiihingutele on asutatud käitistes natside partei rakukesi. Neid asutatakse ettevõtjate abil. Et selget pilti saada selle üle, mis on nende rakukeste ülesandeks, üks saksa vabaametiihingute ajakirjadest on avaldanud ringkirja, mis on saadetud natside peastaabi poolt käitiste juhatajatele. Kirja kõlab järgmiselt:

Lugupeetud partei seltsimees!

Otsustav võitlus marksismi ja natsionaalsotsialismi vahel läheneb lõpule. On saabunud aeg marksismi lõpulikuks purustamiseks. Aastakümnete jooksul on marksistidel korda läinud juutide kaasabil, muuta käitised ja töökohad rahvavaenulise õpetuse kantsiteks. Terrorit ja ühvarduste abil on töölisel tehtud marksismitahke orjadeks.

Sellele süsteemile tuleb kriips peale tõmmata. Need töölisel ei ole veel isamaale kadunud, kellele kindlustada töö, leib ja eluvõimalused. Natsionaalsotsialistlik käitiste ra-

kukeste organisatsioon tahab selleks kaasa aidata, et isamaale kaduma läinud poegi tagasi võita. Seniajani on sellel alal suuri võite saavutatud. Kuid klassivõitlust võib välja rootida põhjalikult ainult siis, kui kõik rahvasõbrad-tööandjad kui ka töölisel, rahvavaenulase marksismi vastu ühise võitlusfronti moodustavad.

Meie palume Teid, kallid partei seltsimees, astuda marksismi, vabaametiihingute ja „Raudse Fronti“ vastuseatud võitlusfronti. Teie võite kaasa aidata meie tegevusele seeläbi, et oma käitises tööd annate ainult rahvuslõkkudele töölistele. Ja neid rahvuslõkku töölisi, kes praegu tööl on käitsete pahempoolsete terrori vastu. Võitlus peab algama täiel rindel — marksistlikule terrorile peame seadma vastu oma terrori.

Kui Teile rahvuslõkkud töölisel tuntud ei ole, siis teeme Teile heameelega teatavaks nende tööliste nimed. Need töölisel, kes Saksa-amaad oma isamaaks ei pea, ei pea mitte isamaa leiba sööma.

Palume Teid hoolt kanda selle eest, et meie hääle Teie sõprade ja tuttavate keskele edasi kanduks. Kui kõik rahvasõbrad meie tööle kaasa aitavad, siis jõuame peatselt võidu juurde.“

Sellest selgub, et natsid püüavad igasuguste mustade võtetega puruks lüüa tööliste võitlusorganisatsiooni — vabaametiihinguid.

Restoraaniteenijate päevaküsimusi.

Puudub täielikult sotsiaalkindlustus. — Naispikolode kurb saatus.

Restoraanide teenijad on liik palgalisi, kelle töötingimused on eriti rasked. Äsja peetud restoraaniteenijate konverentsil ettekantud aruanded andsid tunnistust tollest orjatalisest seisukorrast, millesse on surutud alati teenistusvalmisolev restoraaniteenija, olgu see vabapalgaline või kindlapalgaline. Kelnerile antavale 10%-le arvest vaadatakse kui mingile armuannile, aga mitte õigustatud töötasule. Seegi 10 protsenti ei jää kelneri tasku, vaid jaguneb umbes järgmiselt: 2% „bruchi“ raha peremehele, 1% pikolole, 1% sööb teenija ära, 2% jääb võlgade katteks ning 3% teenistusest jääb kojuviimiseks. Eriti on raske naisteinijate seisukord, keda alkohooliliste jookidega restoraanides tarvitatakse lõbunaistena. Rafineeritud naised, kes oskavad hästi kundesid paljaks koorida, tõrjuvad eemale seniselt alalt meeskelnereid, kuna naised, kes tahavad omal kutselal korralikkudeks inimesteks jääda, need kohta ei leia või vallandatakse neid lühema aja jooksul kui „vastutulematuid“ publiku soovidele ja sellega ühtlasi kõlbmatuid. Et vältida ja võidelda kõigi väärnähetega vastu, otsustati asutada

restoraaniteenijate liit

ja selleks tarvilikud eeltööd panna vastavale komisjonile.

Samuti tunnustati tarvilikuks restoraaniteenijaid puudutavate sündmääruste revideerimine ja täiendamine, kusjuures kuulatakse ära restoraaniteenijate seisukohad. Ametisse tuleks võtta õppinud restoraaniteenijaid, aga mitte vähikuid, keda peremehed võtavad ainult nende rahaliste kantsjonide tõttu.

Pikemate läbirääkimiste järele otsustati nõuda: 48-tunnilist töönädalat, sest praegu on see hoopis normeerimata. Ainult mõningates üksikutes kohtades maksab 48-tunniline töönädal; 2-nädalised puhkust ühes palga maksmisega, töötasu olgu kindlalt viidud läbi, et 10% arvest võib palgana kirjutada arvesse, kuni kella 24-ni, mis peale selle läheb, tuleb arvest 20% tasuda teenimise eest, sest kes tahab omale lubada luksust pummeldamise läbi, peab jõudma tasuda ka teenijale rohkem, kes peab hiliseid pummeldajaid teenima hommikuni.

Sotsiaalkindlustuse alal nõuti haiguskindlustuse seaduse laiendamist restoraaniteenijate kohta, samuti tööpuuduse, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustust.

Võlgade tasumise küsimus oli kõige oluli-

semaid küsimusi, mis lõikab kõige teravamalt restoraaniteenijate luusse ja lihha. Kuna välismaal antakse politsei kätte isik isegi limonadipudeli maksmata jätmise pärast, võib meil inimene süüa ja juua restoraanis, jättes maksmata tuhandelisi arveid, ilma et ta käest saaks kelner penni käte. Kelneril on tsiviilnõudmise õigus, kuid sellega pole võtta puupaljalt kaabakalt midagi. Pealegi pole säärane petmine kriminaalkuritegu, sest kelneril olevat õigus lauda tuues kohe nõuda tasu. Seda moodust kasutatakse vaid räpasemates sadamakõrtsides, kuna viisakamates kohtades seda ei praktiseerita, sest see tundub „kundu“ haavamisena, kui talt nõutakse kohe tasumist. See näitab juba, et pelner peab külalist kaabakaks. Kelnerite huvides oleks, et petmise sihiga arveid tasumata jäetjaid karistataks kriminaal korras ja arvel peaks olema vekslid jõud, samuti kui viidi see läbi palgaraamatutega, sest siis oleks nende sissenõudmine hoopis kergem. Seisukord on seda halvem, et kelner peab maksma peremehele arve välja, vaatamata sellele, kas ta ise sai penni ja see arve tuleb tasuda täies suuruses, mitte oma hinna järele. Võlad peaks minema tulevikus peremeeste kanda ehk maksata ainult kelneritel oma hinna järele. Eestis on kujunenud terve liik isesorti haikalasid, kes armastavad nii restoraaniteenijatele teha külge suuri summe.

Pikolade (s. o. kelneri õpipoiste) küsimuse sõelumisel ostustati nõuda, et alkoholi-liste jookidega restoraanides keelatakse ära hoopis naispikolod, kuna neid tarvitatakse lõbunaistena, kes kõlbavad vaid seniks, kui nad on värsked, pärast ollakse sunnitud minema tänavale. Samuti peaks olema hotellides naiste-teenijad ja kraamijad-puhastajad tüdrukud eraldi, sest meil olevat kohti ja juhtumisi, kus sama teenija, kes praegu viis välja ööpotti, lööb vastava kella helisedes põlle ette ja serveerib hommikukohvi, ilma et tal oleks aega end korralikult pesta ja puhastada enne. Pikolo õpiaeg peaks olema 3 aastat ja ta seisab täielikult ainult kelneri käsutuses, sest kelner maksab pikolode palga, aga mitte nii, et peremehed hakkavad pikolosisid kasutama igasugusteks koristamistöodeks, mis pole sugugi pikolade ülesanne, vaid näitab ainult kujukalt meie kõrtsmikkude alasti saagihimu ja ekspluateerimise tahet. Pikolosis võiks pidada ainult see kelner, kes ise on olnud pikolo ja mitte

rohkeni kui 3 mehe peale üks pikolo. Teisalt aga soovitati pikolode pidamine praegusel ras- kel tööpuudusel üldse lõpetada teatavaks ajaks, kuni olukorra lahenumiseni.

Pikolodega ühenduses sünnitab elukutse- listele vanematele restoraaniteenijatele suurt peavalu

kautsjoni küsimus,

sest vaevalt saab muidu mõnda kohta, kui pole maksta mitmekümnetuhandelise kautsjoni, mis sageli antakse peremehele nelja silma all mitte ühegi dokumendi vastu ja hiljem peremehe pankrotti minnes jäädakse omast ilma. Seisukord on kujunenud sellaseks, et vanad vilunud töölisel suure kautsjonide tõttu ei saa enam kohale, kuna igasugused raha kokkuajajad võtavad kohad ära, ise töötada mitte osates ja õppides pikolodelt, kuna õppus peaks ole- ma ümberpöördukt.

Suurte kautsjonide nõudmine kelneritelt on arusaadav, sest see on peremehel kasutada ilma protsendita kapital, mille tagasimaksmine sageli vägagi küsitav.

Kautsjonile sarnanev on täiesti ajast ja arust läinud n. n.

„bruchil“ maks,

mis on mitmel pool isesugune. Mõnel pool tõu- seb see 1—3 kroonini. Seda maksu võetakse restoraaniteenijalt nõude purunemise eest. Harilikult loetakse 2% arvelt „bruchiks“, va- tamata sellele, kas läheb üldse mõni nõu katki või mitte. See on kõige jämedam ja ülekohtu- tusem kurnamisviis peremeeste poolt. Kui lä- heb nõu või tass puruks, maksab selle lõhkuja välja mitmekordselt harilikult selle asja tööli- sest väärtusest. Kelner maksab selle edasi ter- ves summas peremehele. Peale selle nõuab peremees kelnerilt nõu väljamaksmist ja siis veel harilik tasu 2% n. n. „bruchil“. Mis mõte on siin veel „bruchil“? See on toorem teenija töötasu vähendus ja kapitali oma kätte kogu- mine. Näit. kui mõnesugune asutus kaupleb suve jooksul 5.000.000 senti eest, siis tasuvad kelnerid sellest summast 100.000 senti „bruchil“, mis moodustab aastas ilusa summa peremehe taskus ja milleks ta pole liigutanud väikest varvastki, sest tegelikult ei lõhuta ku- nagi suve kestes 100.000 senti eest nõusid.

Kõigi eeltoodud väärnähetega vastu tuleb as- tuda kõigil restoraaniteenijatel ühiselt organi- seerituna oma ametiühinguisse, kes omakorda moodustavad ülemaalse liidu.

Meremeeste palgavõitlus lõppes.

Liit suutis päästa 50%.

Eesti Meremeeste Liidu üldkoosolekul esi- nes aruandega äsjalõppenud palgavõitluse üle liidu sekretär Tiitus. Teatavasti kestis palga- konflikt laevaomanike ja meremeeste vahel juba pikemat aega, kuni viimaks liidu kordu- val nõudel riigivanem tegi teedeministeeriu- mile ülesandeks sobitada kokkulepet poolte vahel. Poolte esindajad kutsuti kokku, kus pikemate vaielduste järele laevaomanikud lep- pisid 15% palgavähendamise asemel 10% pal-

gavähendusega põhipalgast, kuna elukalliduse lisa jäi endiseks, sealjuures deklareerides, et nad lähemal prahihindade tõusmisel tõstavad palgad endisele kõrgusele, sest praegu ähvar- davat eesti laevandust katastroof. Kuivõrd aga seda laevaomanike lubadust võib uskuda, on iseasi.

Meremeeste liidul ei läinud korda hoida ära palgaalandust terves ulatuses, kuid siiski suudeti palga kärpimist vältida 33% ulatuses,

kusjuures elukalliduslisa ei kärbitud, kuigi rahakursi langus sedagi on vähendanud. Meremeeste palgavõitlust takistas veel see, et mehaanikute ühingu esindajad teatasid, et nad on päri kuni 10% palgavähendamisega.

Koosolek tunnistas teedeministeeriumi palgakomisjoni otsuse Meremeeste Liidu kohta vastuvõtmatuks, kuid jättis liidu liigetele vabaduse ennrast kaubelda laevadele vabal kokkuleppel, kuid mitte alla komisjonis vastuvõetud palganormide.

Keskliidu instr. J. Mihkelson andis lühema ülevaate palgavõitluse meetodidest, peatudes streigi, Itaalia streigi, sabotaashi, boikoti ja vahekohtute juures, jõudes lõpptulemusele, et antud olukorras suudab liit korraldada ainult „passiivset“ vastupanu, kuna streik äparduks suure töötute arvu tõttu meremeeste hulgas, sest seni on deklareerinud ainult 2 laeva meeskonnad, et nad on valmis streigi puhul maha tulema laevalt.

Koosolekul algatud küsimuste all kaebavad mehed, et liidu poolt saadetud kirjad lähivad sageli kaduma, mille tõttu kaob liidul kontakt laevaga mõneks ajaks, mis on loomulikult äärmiselt ebasoovitav nähe. Arvatavasti lähivad kirjad kaduma juhtkonna süü läbi, kes ametlikes ümbrikudes saadetud liidu kirjad peavad harilikult kinni, kuna lihtümbrikes saadetud kirjad lähivad kätte. Meremehed peaksid olema valvel, et tarbekorral võtta süüd-

lasi vastutusele, sest teiste kirjade kõrvaldamine on karistatav kuritegu.

Liidu sekretär Tiitus kutsub üles liidu liikmeid astuma omavahelise toetuskassa liikmeks.

Kaubalaeva deki ja masinameeskondade alammäärade määruse maksmapanemiseks jätkub võitlus endiselt. Seni pole see küsimus veel nihkunud meie parempoolsete ringkondade vastuseisu tõttu. Seni on lubatud ainult vanema madruste arvu määrata kindlaks.

Meremeeste Kodu numbritubade üüre tahetakse alandada, kuid see ei olene Meremeeste Kodu juhatuselt ära, vaid Pikalaenu pangast, kellele maja kuulub ja pangale on saadetud selles asjas juba korduvalt palveid, kuid pank vastab, et ta pole hoolekandeaustis, kuid viimasel ajal olevat siiski loota teataval määral vastutulekut.

Lõpuks esitatakse mõningaid sooviavaldisi lugemistoa korra, Meremeeste Kodust väljaantavate laenude väljaandmise korra lihtsustamiseks, kusjuures soovitakse kahe shirandi asemel näha üht shiranti. Samuti tuleb kaebusi mitmelt poolt, et ületunnitasude maksimumine sünib väga korratult ja ebaõiglaselt, millest tulevikus palutakse liidu liikmeid teada liidu juhatusel, et viimane saaks astuda vastavaid samme meremeeste õiguste jalule seadmiseks.

Riigikohtu tähtis seletus.

Ülesöeldud tööline omab kahe nädala kestes kõik seadustega kindlustatud õigused. — Teda võib valida ka käitisvanemaks.

Käitisnõukogu liigete või käitisvanemate valimisi on mõned ettevõtjad püüdnud teha võimatuks sel teel, et nad vallandavad töölt nõukogu liigete või vanema kandidaadid, olles arvamusel, et ülesöeldud tööline kaotab ülesütlemise momendist kõik seadustega antud õigused.

Riigikohtu administratiivosakond on käesolevas küsimuses oma otsusega 22. dets. 1931/12. jaan. 1932 o.-ü. „Mootori“ asjus ja 4. märtsist 1932 D. Simmi asjus asunud järgmisele seisukohale:

„Kaebaja vaidleb selle seisukoha vastu, nagu ei omaks tööline, kellele T. T. S. § 61 p. 4 korras teenistusleping üles öeldud, täiel määral kõiki neid õigusi, mis töölisel olemas sotsiaalseaduste mõttes peale selle, kui temale teenistusleping üles öeldud ja ta töölt on vallandatud. Kuid selle kaebaja arvamisega ei saa ühineda. T. T. S. § 61 p. 4 käib järgmiselt: töölise teenistusleping ettevõtte juhatusel lõpeb kahe nädala möödumisel päevast, mil üks pooltest

teatas soovist murda lepingut, kui viimane oli sõlmitud määramata aja peale. Sõnad „lõpeb kahe nädala möödumisel“ näitavad selgesti, et selle kahe nädala kestel tööleping veel kestab ja on jõus ja et üheltpoolt ettevõtte on õigustatud nõudma, et tööline oma kohustisi selle aja kestel täidaks ja et teiselt poolt tööline on õigustatud tingitud palka selle aja eest saama ja et ta selle järele omab ka täiel määral kõik need õigused, mis töölisel olemas sotsiaalseaduste mõttes.

Ei või töölise niisugusesse seadusega kindlustatud seisukohta mingit muudatuist tuua see, et tööettevõtte juhatus ei lase töölisel enam töötada ja maksab kohe temale kahe nädala palga välja.

Tööstusl. käitiste tööliiskonna asutiste seaduse § 13 on loendatud tingimused, millele peavad vastama valitavad töölised; nendele tingimustele vastas P. ajal, kui valimised ette võeti ning alusetu on kaebaja väide, nagu oleks valituks osutunud väljaspool osatühisuse käitist seisv isik (Rk. adm. 1198¹¹/1931).“

Streigid ja töösulud Austrias.

Austria ametliikude andmete järgi oli seal 1931. a. — 56 streigijuhtu 253 käitises, 8.502 strevikijaga. Streikide tõttu läks kaotsi 100.465 tööpäeva. Võrreldes eelmise aastaga on töökonfliktide arv vähemaks jäänud, mis ka loomulik krüsi ajal.

27 streiki 3.981 osavõtjaga kestsid 1—5 päeva, 10 streiki 1.127 osavõtjaga — 6—10 päeva, 8 streiki 362 osavõtjaga — 11—20 päeva, 5 streiki 2.162 streikijaga — 21—30 päeva, 2 streiki 573 osavõtjaga — 31—50 päeva ja 4 streiki 297 streikijaga kestsid üle 50 päeva. Keskmiselt kestis streik 13,6 päeva.

40 streigi puhul, millest võttis osa 6.221 töölise, esitati palganõudmisi, kuna 18 streigi puhul, 3.536 osavõtjaga olid streigi põhjuseks organisatsioonilised nõudmised. Tööaja nõudmised esitati ainult kahe streigi puhul, millest võtsid osa 520 töölise. Tulemusi andsid streigid järgmiselt: täieliku võiduga lõppesid 12

streiki (21,4%), 838 osavõtjaga (9,9); osalise võidu andsid 24 streiki (42,92), 6.015 osavõtjaga (70,7); nurja läksid 20 streiki (35,7), 1.649 osavõtjaga (19,4%).

Võiduga lõppenud streigid kestsid keskmiselt 9,3 päeva, osalise võiduga — 11,6 päeva, kuna nurjunud streikide iga ulatas 18,5 päevani. Streigi päevadel kaotasid töölised saamata palga näol 806.504 shillingit.

Töösulgusid oli 1931. aastal 12 ja nende all kannatas 1.762 töölise. Aasta varem oli töösulgude arv ainult 5, kusjuures kannatada said 1.003 töölise. Töösulgude põhjuseks oli töölise vastupanu palkade kärpimisele. Töösulgudest lõppesid 4 ettevõtjaskonna täieliku võiduga, 7 — osalise võiduga ja üks — töölise täieliku võiduga. Töösulgude tõttu läks kaotsi 32.292 päeva — 8.488 vastu aasta varem. Keskmiselt kestis töösulg 3,16 päeva, — 12,3 päeva vastu aasta varem.

Ametiühinguline sisemaine ülevaade.

E. T. KESKLIIDU BÜROOTUNNID.

Alates 1. juunist on E. Töölisühingute Keskliidu juhatuse büroo avatud igal tööpäeval peale laupäeva ja pühapäeva kella 10—12 e. l. ja 6—8 õhtul.

ARITEENIJATE KOOSOLEKULT.

Tallinna Äri-, Kontori-, Kantselei- ja kooperatiivteenijate ühingu aasta peakoosolekul sms Metslangi poolt ettekantud aruande järele on möödunud aastal ühingu tegevust takistanud peamiselt ruumide puudus. Kui ka äri- ja kantseleiteenijate seas valitsev omapärane meeleolu, sest sageli kaldunud äriteenijad klassivõitluse aluselt kollasesse ametiühingu mõningate seltskondliste harrastuste pärast. Liikmete arv on 81.

Seadusandlikku tegevust on ametiühing mõjutanud sel teel, et ta esitajad võtsid osa linnavalitsuse komisjonist sundmääruse väljatöötamiseks kauplemise aja kohta ja riigikogu sotsiaalkomisjonist rahvusvahelise konventsiooni arutamisel äride ja kontorite tööaja kohta. Peale selle on ühingu juhatus astunud vahele palgakonfliktis Tallinna ühishaigekassa juhatuse ja haigekassa teenijate vahel. Haigekassa teenijatel taheti palka kärpida mõningate ebaklassiteadlikkude töölisesindajate algatusel haigekassa juhatuses ja volikogus. Lõpuks surus haigekassa volikogu siiski teatud palgaalanduse läbi.

Tegevuse kui ka kassaaruanne võeti ettekantud kujul vastu, samuti eelarve 200 kr. suuruses, kui ka tegevuskava, millest eriti oleks märkida organiseerumistöö usaldusmeeste võrgu loomise teel, ilma milleta pole praegusajal ametiühing mõeldav.

Erilist rõhku tahetakse panna töölisühingustööle tihedas kontaktis Eesti töölisühingustööga, mis sügise alustab intensiivsemat tegevust. Ühingule püütakse võimaluse korral

saada omaette ruumid, mis seoks ühingu liikmeid rohkem, sest juhatuse koosolekute kohast on üksi vähe, et ametiühingu tegvus areneks normaalselt.

Samuti tuleb jätkata võitlust äri- ja kontoritteenijate sotsiaalkindlustuse ja töökaitse eest.

Uude juhatusse valiti Udal, Aliide Pesur, Hilda Kutsar, Hiilob ja Lui Metslang, kuna revisjonikomisjon valiti tagasi endises koosseisus, s. o. Reifeldt, Rode ja Pähkelmann.

SAVITÖÖLISTE OLUKORD HALVENENUD.

E. Savitöölise ametiühingu viimasel erakorralisel üldkoosolekul leidsid käsitelu peamiselt organiseerimise ja palgavõitluse küsimused. Organiseerimisest ja usaldusmeeste võrgu ülesannetest kõneles Keskliidu instruktor Mikkelson, mille järele tunnustati tarviklike nim. instituudi ellukutsumine ja juhatusele tehti ülesandeks astuda seks vastavaid samme.

Tähtsamaks ja põlevamaks päevakorrapunkti oli palgavõitluse küsimus. Möödunud aasta kevadel sõlmiti ametiühingu ja tööandjate vahel kokkulepe ametiühingu poolt väljatöötatud palgatariffide üle kõikide tööliikide kohta potisepatöö alal. Tööandjast kirjutas osa vabatahtlikult kokkuleppele alla, kuna osa tööandjaid tuli selleks sundida 2-päevalise streigiga. Nüüd on aga tööandjad asunud kokkulepitud tariifidest madalamaid palku maksa, mille vastu tuleb võtta ette otsustav aktsioon. Minevaastaseid palgatariffe on teataval määral revideeritud ja neist ei või enam alamaile laskuda.

Tööandjailt otsustati nõuda 1. juunist ametiühingult esitatud palgatariffide vastuvõtmist ja kui tööandjad ametiühingu nõuetele vastu ei tule, siis alustatakse streiki. Streigi alustamise vastu anti kõigest 4 häält, kuna koosolek oli

äärmiselt üksmeelne. Juhuks, kui tööandjad sunnivad streiki alustama, valiti 5-liikmeline streigikomitee, kes astub kohe tegevusse, kui kokkulepet ei saavutata.

ÖÖTÖÖ KEELD LÖÖB LAINEID.

Toidu- ja maitseainete töölised võitlus öötöö keeluseaduse eest on muutunud alaliseks ja katkematuks. Pea iga Eesti Toidu- ja Maitseainete Töölised Ühingu koosoleku päevakorras on selle seaduse rikkumise küsimused. Eriti teeb raskusi töölisele Vilmsi poolt organiseeritud pisipagarid, n. n. kotimehed, keda Vilms oma erakonna mõrda püüab, et selle reaktsioonilise kliikega halvata ja kaotada praegust maksvat öötöö keelu seadust. Viimasel üldkoosolekul otsustati minna välja loosungitega: „Elagu öötöökeelu seadus!“, „Maha selle vägistajad!“ Rkl. sms Sirro selgitas neid võitlusi, mis sotsialistid pidasid riigikogu sõjakaalkomisjonis öötöökeelu seaduse kaitseks. Koosolekul leiti, et hädaldamine selle seaduse ümber pole millegagi põhjendatud, vaid läbi-müük on vähenenud üldise kehvuse tõttu.

EESTI AJAKIRJANDUSE MÜÜJATE ÜHING ARENDAB OMAABI.

Eesti Ajakirjanduse Müüjate ühingu üldkoosolekul otsustati anda oma liigetele matuse puhul toetust 50 krooni, milleks kasseeritakse pärast igalt liikmelt 1 kroon. Eestis ja Tallinnas arstide seltsiga sõlmitakse kokkulepe haigekassa tariifide alusel arstiabi saamiseks. Ajalehemüüjate päevamuredest kõneles rkl. sms Sirro. Koosolek otsustas valimiste puhul poliitiliste erakondade, eriti keskerakondade oma, ilma erilise tasuta mitte levitada. „Päevalehelt“ otsustati nõuda kõik lehed korruga kätte ja „Sõnumite“ müügist otsustati nõuda 20%, senise 16% asemel, mida otsustati Veilerile teatavaks teha. „Kodu“ ja „Romaani“ talitustelt otsustati nõuda, et „Kodu“ antakse 28 senti eest ja „Romaani“ 32 senti eest müüjatele, vastasel korral ei müüda neid.

TALLINNA LEIVAVEDAJATE NÕUDMISED.

Eesti Toidu- ja maitseainete töölised ametiühingu juhatuse poolt kutsuti kokku Tallinna leivaväljavedajate ja töösturite ühine koosolek, kus arutati praegu tekkinud olukorda leivahinna tõstmise tõttu väikettevõtjate poolt. Rotermani tehas aga müüb leiba endise hinnaga. Pikema vaidluse järele otsustati leivahinda alandada endisele tasapinnale, s. o. 3 senti 4-kiloliselt pätsilt.

Suuremaid mõttevahetusi tekitas ametiühingu juure leivaväljavedajate osakonna asutamine, millele mõningad tööandjad raiusid vastu, kuid töölised pooldasid kõik, millele

seltsisid veel osa tööandjaid. Valiti ajutine juhatuse ja lähemas tulevikus püütakse rakendada kõik jõud tugeva osakonna organiseerimiseks.

PÄRNU SADAMATÖÖLISE NÕUAVAD OMALE RUUME.

Pärnu Sadamatöölised Ühingu viimasel üldkoosolekul esines aruandega ühingu tegevuse üle sms Vanatoo, millest selgus, et ühingu tegevus on pürdnud peamiselt viimasel ajal kolme tähtsama küsimuse ümber. Sadamatöölised pöördusid sadamakapteni poole, et ta aitaks omalt poolt kaasa, et pandaks maksuma määrus sadamatöölise kaitseks ametiühingult esitatud seisukohtade põhjal, milles eriti nõutakse töölise arvu kindlaksmääramist ja tööklubade andmist sadamas. Sellase määruse ümber tuleb veel arendada visa võitlust, sest meie parempoolsed ringkonnad on selle vastu ja teedeministeerium ei tööta ise vastavaid määrusi välja ja surub need ülesanded ametiühingute kaela.

Kollektiivlepinguid pole veel suudetud sõlmida tööandjatega, kuigi selleks on käimas läbirääkimised. Nähtavasti ei taheta sealt poolt ilma tugeva survetähtsusega töölise poolt vastu tulla, milleks Pärnu ühingu peab arvatavasti tulevikus tarvitama J. T. F-i kaasabi.

Sadamatöölised ruumide muretsemiseks, kus nad võiksid varju leida halbade ilmade eest laevu oodates, on ühingu juhatusel olnud läbirääkimisi linnavalitsusega, kus on lubatud teataval määral vastu tulla, kuid praegust üldist olukorda võttes arvesse, tuleb ühingul täie jõuga pressida peale, et see küsimus hakaks nihkuma, sest linnavalitsus võib heal juhul kulude kokkuvõtte sildi all summad selleks otstarbeks kinni panna.

Üldiselt raskendab sadamatöölise olukorda oma nõudmistele esitamisel praegune äärmiselt raske majanduslik olukord, sest sadamas ei käi enam veeranditki sellest laevade arvust, mis paar aastat tagasi.

Peale aruannet esines pikema ettekandega Keskliidu instr. J. Mikhelson töövahetaliitvõtside kohta tähtsamates lääne-Euroopa sadamates J. T. F-i andmetel.

Tunnustati tarvilikuks jätkata võitlust, kuni saavutatakse samad seisukohad, mis teiste maade seltsimeestel on võidetud kätte.

PÄRNU MEREMEHED ORGANISEERUVAD.

Puhkepäeval, 22. mail oli korraldatud Pärnu meremeeste koosolek sadamatöölise koosoleku järele, millest võttis osa arvukas pere Pärnu meremehi. Meremeeste Liidu sekretär Tiitus andis pikemalt aru äsja lõppenud eesti meremeeste palgakärbimisest ja võitlusest

Tööline! Oled sa juba ametiühingu liige?
Ainult ametiühingu kaudu võid oma elujärge parandada!

selle ümber, kuna keskliidu instr. J. Mikhelson selgitas organiseerimisküsimusi. Kohaliste meremeeste poolt tõsteti üles liidu osakonna asutamise küsimus, mis kord juba aastate eest Pärnus tegutsenud, kuid nüüd surnud. Koosolejad otsustasid kutsuda ellu liidu osakonna ja tarvilikkude eeltööde tegemiseks valiti kolmeliikmeline komisjon. Osakonnal oleks väljaveateid oma ruumide saamiseks ja isegi tube meremeeste jaoks.

TARTU METALLISTIDE OLUKORD RASKE.

Tartu metallitööstuses on tööpuudus suurenenud järjekindlalt. Möödunud aastal sulges ukсед „Tegur“ ja mitu väiksemat ettevõtet, samuti vallandati palju töölisi telefoni- ja vabrikust. Tööliste olukord on raske, sest ka Tartu Metallitööliste ametiühingul pole vastavat toetusfondi, ainult matuse puhul antakse 30 krooni toetust.

Viimasel üldkoosolekul, millest elavalt võeti osa, valiti juhatusse M. Toom, A. Linnomägi, R. Reinach, O. Kriisa, G. Leppik, A. Laane, A. Kirschbaum; revisjonikomisjoni: P. Spiridonov, V. Kirschbaum ja E. Paide ning otsustati astuda Tartu Tööliste Laenu- ja Hoiuühisuse liikmeks.

TÖÖANDJAD VALLANDAVAD TARTUS KONDIITREID JA KOMPVEKITÖÖLISI.

Tartu Toidu- ja maitseainete töölise ametiühingu üldkoosolek peeti 17. apr. s. a. Tähtsamaks punktiks, mille ümber vaieldud keerlesid, oli uus maiusainete maks, mille vastu on eriti Tartu tööandjad vastavalt alalt. Kompvekitöösturid nõuavad maksualandamist, vastasel korral vallandades töölisi, milline samm tahab olla nähtavasti surveabinõuks valitsusvõimude ees, et viimased annaksid järele tööandjate nõudmistele nende olukorra kergendamiseks. Kondiitrid nõuavad ainult raamatupidamise lihtsustamist. Et viimasel ajal selle tõttu paljud töölised on kaotanud teenistuse, käisid ametiühingu esindajad vastavas ministeeriumis abi otsimas. Ministeeriumis vastati, et valitsuse poolt katsutakse tulla vastu sel teel, et kondiitri töökodade raamatupidamist katsutakse lihtsustada äärmuseni ja maksu tasumine võimaldatakse osade kaupa.

Tallinna vastava ala ametiühingu seisukohtade ja tegevusega tutvustas koosolijaid Keskliidu org. J. Mikhelson. Koosolijad toonitavad organiseerimise vajadust kui ainukest pääseteed oma olukorra parandamiseks.

Tartu Toidu- ja maitseainete töölise ühing on möödunud aastal pannud rõhku organiseerimiskoosolekutele, samuti on saadatud korduvalt märgukirju valitsusasutistele ootõõkeelu rikkumise asjus. Ühing saab käesoleva aasta esimeseks maiks omale lipu, mida vastava pi-

dulikkusega pühitsetakse. Peale muu on ühingu oma matusekassa, kust ühingu liigete omaste surma puhul toetust makstakse.

KUNDAS JA PETERIS TÖÖLISÜHINGUD AJAVAD JUURI.

Kuigi praegune raske majanduslik olukord ja tööandjate surve Kundas on suureks takistuseks organiseerimisele, siiski on jõutud nii kaugele, et Kunda Töölisühingu esimene koosolek peeti ära, kus määrati kindlaks maksud, otsustati astuda Eestimaal Töölisühingute Keskliitu, juhatusse valiti Timm, Lepp, Rabo, Veeborn ja Roodi; revisjonikomisjoni: Nülender, Klaaman ja Arm. Keskliidu instruktor J. Mikhelson kõneles ametiühinguist kui töölisklassi võitlusorganisatsioonest, millised aga Kundas seni puuduvad ja millele järele on tungiv vajadus, arvestades eriti sellega, et katsetatakse lähemas tulevikus kärpida palka. Peale selle tuleb asuda võitlusse teatavate võimustejate meistrite vastu, kes püüavad terroriga hoida eemal töölisi ühinguist.

Peteri töölised on täiesti omal algatusel asunud töölisühingu loomisele keskliidust saadud juhtnööridel ja Kundaga samal päeval peeti ka Peteri Tööliste Ühingu üldkoosolek, kus ametiühingu sihte ja ülesandeid selgitas venekeelses kõnes sms Usai, mille järele määrati maksud, toimetati valimisi põhikirja järele ning otsustati astuda kontakti E. T. Keskliiduga.

JÄRVAKANDIS AMETIÜHING ASUTAMISEL.

Vaatamata tööandjate survele ja välisilmast lahutatud olukorrale, on Järvakandis teadlikumata töölise poolt siiski pandud alus ametiühinguliiklusele liikumisele. Juba oma käitise üldkoosolekul arutati ametiühingu asutamise küsimust, mis leidis täielikku pooldamist. Nüüd on juba jõutud niikaugele, et Järvakandi Tööliste Ühingu põhikirja on registreeritud kohtu- ja siseministeeriumis ning ühing võib alustada tegevust lähemal ajal.

VALGAS TEKKIMAS TÖÖLISE ÜLDÜHING.

Valgas puudus seni ametiühinguline organisatsioon, kuhu võiks kuuluda väikelinna kohaselt mitmesuguste kutsealade töölised, tarbekorral moodustades vastavaid sektioone. Puhkepäeval, 21. veebruaril peeti ära suureulatuslik koosolek, kus otsustati kutsuda ellu eelnim. ühing ja valitigi vastav toimikond. Keskliidust saadeti selleks normaalpõhikirjad kohale ja uue ühingu registreerimist on oodata lähemas tulevikus.

MAATÖÖLISTE KOOSOLEK ABJAS.

Ü. M. Ü. Abja osakond korraldas puhkep., 21. veebr. s. a. kõnekoosoleku, millest võeti osa massiliselt. Kõneles E. T. Keskliidu abiesimees A. Sirro teemil: „Tööliklassi tänapäev ja tuleviku ülesandeid.“

SISUKORD: 1) E. Joonas — Viies riigikogu. 2) Lui Metslang — Tee vabaks sotsialismile. 3) Joh. Kraan — Tallinna trükitöölise ühingu 15-aastane juubel. 4) J. Klesment — Üksikasju palgaraamatu kohta. 5) Tõõnoorpõlv oma organisatsioonidesse! 6) Pankade kontroll. 7) Silmus tõmbub koomale. 8) Natside must töö. 9) Restoraanipidajate päevaküsimusi. 10) Meremeeste palgavõitlus lõppes. 11) Streigid ja töösulud Rustrias. 12) Riigikohtu tähtis seletus. 13) Ametiühinguline sisemine ülevaade.

Toimetaja: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mikhelson. Vastutav toimetaja: K. Must. Väljaandja E. Töölisühingute Keskliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetaja ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. (2)24-74

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932.